

برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی اسلامی

شورای تحول و ارتقاء علوم انسانی

کارگروه روانشناسی - کمیته روانشناسی دین

کلیات برنامه

الف) مقدمه و تعریف:

آموزه‌های اسلام دربردارنده معارف مهم و اساسی در ابعاد گوناگون علوم انسانی است. یکی از ابعاد ناشناخته یا کمتر شناخته شده دین، قانون‌مندی‌ها، اصول و ویژگی‌های حاکم بر روان انسان است. هرچند ادبیات آموزه‌های اسلام غالباً ساختار توصیه‌ای دارد، ولی زیربنای آن، قواعد و اصول خاص روان‌شناسانه‌ای دارد که می‌توان با تلاش روش‌مندان و محققان، آن قوانین و ویژگی‌های حاکم بر روان انسان را کشف و به جامعه علمی معاصر ارائه داد. روان‌شناسی معاصر نیز که متأثر از مبانی پوزیتیویستی و اومانستی است و به تبیین و تحلیل این قواعد و قوانین می‌پردازد، با جامعه دینی و فرهنگ بومی ایران‌زمین هماهنگی لازم را ندارد. بنابراین ضرورت توجه به فرهنگ اسلامی و ایجاد روان‌شناسی مبتنی بر معارف اسلامی امری اجتناب‌ناپذیر است و جامعه علمی را بر آن وامی‌دارد تا ضمن نقد نظریه‌های روان‌شناسی معاصر و تبیین نقص‌ها و کاستی‌های آن، به ارائه تفسیری وحیانی از انسان، پدیده‌های روانی و رفتار انسانی پرداخته و با استفاده از آموزه‌های اسلام به توصیف، تبیین، پیش‌بینی و اصلاح رفتار انسان اقدام کند. افزون بر این، در کشورهای اسلامی اهتمام علمی گسترده‌ای در استخراج، ساماندهی و نظام‌بخشی روان‌شناسی اسلامی در دو دهه اخیر به وجود آمده، که این رشته می‌تواند از نتایج و دستاوردهای این مساعی قابل توجه بهره‌مند گردد. بنابر این روان‌شناسی اسلامی یکی از شاخه‌ها و رویکردهای روان‌شناسی است که به رفتارها، فرایندهای روانی و سایر ابعاد انسان از منظر مبانی، آموزه‌ها و منابع اسلامی (قرآن، حدیث و تفسیرها و شروح آنها که در کتب اندیشمندان مسلمان آمده) می‌پردازد.

ب) اهمیت و ضرورت:

قرآن و حدیث به عنوان دو منبع اساسی اسلام و منابع اندیشمندان مسلمان در طول تاریخ چهارده قرن گذشته، حاوی آموزه‌های بسیار در زمینه رفتارها و فرایندهای روان‌شناختی انسان است. دانشمندان بزرگ اسلامی از جمله فارابی، ابوعلی سینا، زکریای رازی، غزالی، خواجه نصیرالدین طوسی، ملاصدرا، شیرازی و علامه طباطبایی هر یک تلاش‌های قابل توجهی در تبیین و تفصیل این آموزه‌ها داشته‌اند، که در قالب متون فلسفی و اخلاقی و عرفانی و حتی طبی ارائه شده است. در نیم قرن اخیر نیز در کشورهای اسلامی از جمله مصر، عراق، لبنان، قطر، تونس، مالزی، اندونزی و حتی برخی کشورهای غیراسلامی مانند هند، انگلستان و آمریکا نیز روان‌شناسی اسلامی (Islamic Psychology) در قالب‌های کتب، مقالات، نشست‌های علمی، همایش‌ها و انجمن‌های علمی با رویکرد تجربی به وجود آمده و تحول و رشد قابل توجهی داشته است. در ایران به ویژه پس از انقلاب اسلامی ۱۳۵۷، در دو نوبت ۱. سالهای ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۳ : با تشکیل شورای عالی انقلاب فرهنگی و تعطیلی دانشگاه‌ها و تأکید بر اسلامی کردن علوم انسانی؛ ۲. سالهای ۱۳۸۵ به بعد : با تشکیل شورای تحول علوم انسانی در ذیل شورای عالی انقلاب فرهنگی که یکی از اهداف آن اسلامی کردن علوم انسانی است، جهش مهمی در خصوص روان‌شناسی اسلامی داشته‌ایم. بر اساس آخرین آمار در موسسه‌های آموزشی و پژوهشی که به این منظور به وجود آمده‌اند و یا بر اساس اهتمام و کوشش‌های شخصی استادان و دانشجویان برخی نتایج و آثار در زمینه روان‌شناسی اسلامی در ایران عبارتند از: حدود ۹۰ کتاب، ۱۰ مجله علمی، ۵ کنفرانس ملی، صدها رساله دکتری و پایان‌نامه ارشد و... بنابر این برای ساماندهی و استفاده بهینه و نظام‌مند از این ظرفیت بالفعل در ایران و سایر کشورهای اسلامی و غیر اسلامی، تأسیس رشته روان‌شناسی اسلامی در مقطع ارشد ضرورت می‌یابد.

ج) هدف کلی:

هدف کلی دوره تسلط بر مبانی، آموزه‌ها و مفاهیم روان‌شناسی اسلامی در متون و منابع اصلی اسلام و اندیشمندان مسلمان است.

د) اهداف جزئی:

۱. شناخت دیدگاه اسلام در قلمرو مسائل و موضوعات روان‌شناختی انسان

۲. زمینه سازی برای تربیت مدرس و پژوهشگر در حوزه روان شناسی اسلامی بویژه پشتیبانی از دروس مربوطه در کارشناسی.

۳. توسعه دانش روان شناسی با جهت گیری اسلامی

۴. فراهم کردن زمینه های لازم برای توسعه روش شناسی در روان شناسی اسلامی

۵. کاربرد کردن نتایج حاصل از تحقیقات روان شناسی اسلامی متناسب با نیازهای جامعه

ه) نقش، توانایی و شایستگی دانش آموختگان:

۱. تحلیل مسایل روان شناختی از منظر اسلامی

۲. پذیرش مسولیت های پژوهشی در موسسات دولتی، خصوصی و حوزوی برای اهداف دینی

۳. انجام خدمات کاربردی روان شناختی در امور تبلیغات دینی، تربیت دینی، گسترش معنویت در جامعه، پایش و سنجش دینداری و ....

۴. پاسخگویی روان شناختی به مسایل و شبهات دینی

و) طول دوره و شکل نظام

دوره کارشناسی ارشد روان شناسی اسلامی شامل ۳۲ واحد (۱۲ واحد تخصصی و ۱۶ واحد اختیاری و ۴ واحد پایان نامه) است و دانشجو باید این دوره را طی چهار نیمسال بگذراند.

ز) شرایط و ضوابط ورود به دوره کارشناسی ارشد (نایبوسته) روان شناسی اسلامی:

۱. داشتن درجه کارشناسی از دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی معتبر داخلی و خارجی بر اساس ضوابط وزارت علوم تحقیقات و فناوری

۲. شرکت در امتحان ورودی سراسری و کسب نمره حد نصاب رشته

ح) آزمون کارشناسی ارشد روان شناسی اسلامی:

۱. زبان تخصصی عربی (ضریب ۲)

۲. آمار و روش تحقیق (ضریب ۲)

۳. روان شناسی عمومی (ضریب ۲)

۴. روان شناسی شخصیت (ضریب ۲)

۵. روش فهم قرآن و حدیث (ضریب ۳)

۶. آموزه های روان شناختی در قرآن و حدیث (ضریب ۳)

۷. فلسفه علم روان شناسی (ضریب ۲)

۸. علم النفس (ضریب ۲)

جدول دروس جبرانی

جدول شماره: ۱ (جدول دروس: جبرانی*) رشته: روان‌شناسی اسلامی در دوره: کارشناسی ارشد

الف: دروس جبرانی (پایه)

پیش‌نیاز/ زمان ارائه	تعداد واحد در دانشکده		عنوان درس مصوب گروه	ردیف
	عملی	نظری		
ندارد	-	۲	علم‌النفس	۱
ندارد	-	۲	تاریخ و مکاتب روان‌شناسی و نقد آن	۲
ندارد	-	۲	آمار استنباطی	۳
ندارد	-	۲	روان‌شناسی یادگیری	۴
ندارد	-	۲	آسیب‌شناسی روانی	۵
ندارد	-	۲	انگیزش و هیجان	۶
ندارد	-	۲	روان‌شناسی تحولی ۱	۷
ندارد	-	۲	روان‌شناسی شخصیت	۸
ندارد	-	۲	روش تحقیق (کمی و کیفی)	۹
ندارد	-	۲	روان‌شناسی اجتماعی	۱۰
		۲۰	جمع	
		۲۰	جمع کل واحدها	

دانش‌پژوهان غیرروانشناسی از میان دروس جبرانی فوق، به تشخیص گروه ۱۲ واحد را انتخاب و می‌گذرانند.

جدول دروس تخصصی

جدول شماره: ۲ (جدول دروس: تخصصی* رشته: روان شناسی اسلامی در دوره: کارشناسی ارشد)

پیش نیاز / زمان ارائه	تعداد واحد در دانشکده		عنوان درس مصوب گروه	ردیف
	عملی	نظری		
ندارد	-	۲	مبانی روان شناسی اسلامی ۱ (علم شناسی)	۱
ندارد	-	۲	مبانی روان شناسی اسلامی ۲ (نفس شناسی)	۲
ندارد	۱	۱	روش شناسی فهم قرآن و حدیث	۳
ندارد	۱	۱	روان سنجی مفاهیم دینی	۴
ندارد	-	۲	روانشناسی اجتماعی با نگرش به منابع اسلامی	۵
ندارد	-	۲	بهداشت روانی در اسلام	۶
	۱۲		جمع کل واحدها	

جدول دروس اختیاری

جدول شماره: ۳ (جدول دروس: اختیاری*) رشته: روان شناسی اسلامی در دوره: کارشناسی ارشد

	عملی	نظری		
ندارد	۱	۱	روش تحقیق پیشرفته	۱
ندارد	۱	۱	آمار استنباطی پیشرفته	۲
ندارد	-	۲	روان شناسی تحولی از منظر اسلام	۳
ندارد	-	۲	انسان شناسی از دیدگاه اسلام و روانشناسی	۴
ندارد	-	۲	انگیزش و هیجان در منابع اسلامی	۵
ندارد	-	۲	آسیب شناسی روانی با نگرش به منابع اسلامی	۶
ندارد	-	۲	نظریه های روان درمانی در منابع اسلامی	۷
ندارد	-	۲	روان شناسی اخلاق با نگرش به منابع اسلامی	۸
ندارد	-	۲	روان شناسی دین و نقد آن	۹
ندارد	-	۲	روان شناسی مثبت گرا با نگرش به منابع اسلامی	۱۰
ندارد	-	۲	روانشناسی شخصیت با نگرش به منابع اسلامی	۱۱
ندارد	-	۲	علم دینی	۱۲
	۲۴		جمع کل واحدها	

*تذکر: دانش پژوهان ملزم هستند از میان دروس اختیاری، هشت درس معادل ۱۶ واحد، انتخاب نموده و بگذرانند.

جدول شماره: ۴ (درس پایان نامه)

ردیف	نام درس	واحد	ساعات تدریس		جمع	پیش نیاز
			نظری	عملی		
۱	پایان نامه کارشناسی ارشد	۴	---	---	۴	ندارد
	جمع:	۴	---	---	۴	

سر فصل‌های دروس تخصصی

مبانی روان‌شناسی اسلامی (علم‌شناسی)

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	پیش‌نیاز	چون و آن	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: مبانی روان‌شناسی اسلامی (علم‌شناسی) عنوان درس به انگلیسی: Foundations of Islamic Psychology 1
	عملی				
	نظری	پایه		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار ■					

هدف

بحث و تبادل نظر در زمینه‌های: مبانی، اصول، مفاهیم، قلمرو، روش‌شناسی و هدف از روان‌شناسی اسلامی؛

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. امکان و ضرورت روان‌شناسی اسلامی؛
۲. موضوع، تعریف، اهداف، مسائل و قلمرو روان‌شناسی اسلامی؛
۳. مبانی هستی‌شناختی، معرفت‌شناختی و ارزش‌شناختی در روان‌شناسی اسلامی؛
۴. اصول روان‌شناسی اسلامی؛
۵. روش‌شناسی روان‌شناسی اسلامی؛
۶. تاریخچه مباحث و نظریه‌های روان‌شناسی اسلامی؛
۷. وضعیت معاصر روان‌شناسی دینی و چشم‌انداز آینده آن؛
۸. نمونه‌هایی از قواعد روان‌شناختی در قرآن و حدیث؛

توضیح

هر یک از موضوعات توسط دانش‌پژوهان انتخاب و با کمک استاد و آخرین تحقیقات در این موضوع، جمع‌آوری و سپس جمع‌بندی شده و در کلاس ارائه می‌گردد.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
-	-	-	+

منابع

- کاویانی، محمد و موسوی، سیده‌هانی (۱۳۹۸) روان‌شناسی در قرآن؛ بنیادها و کاربرها، قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه .
- غروی، سیدمحمد، آذربایجانی، مسعود، فرقانی، مرتضی، و دیگران(۱۳۹۳) نگاهی به روان‌شناسی اسلامی، قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه ۱۳۹۳
- نارویی، رحیم و دیگران (در دست چاپ) مبانی روانشناسی اسلامی، موسسه امام خمینی.
- شجاعی، محمدصادق(۱۳۹۶)، روان‌شناسی اسلامی (مبانی، تاریخچه، قلمرو)، قم: انتشارات پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی.
- عاطف الزین، سمیح(۱۹۹۱م، ۱۴۱۱ق) علم النفس: معرفة النفس الانسانية في الكتاب و السنة، بیروت: دارالکتب اللبنانی.
- نجاتی، محمدعثمان(۱۳۶۷) روان‌شناسی از دیدگاه اندیشمندان مسلمان، تهران: رشد.
- شجاعی، محمدصادق(۱۳۹۸) روان‌شناسی در قرآن و حدیث ج ۱ و ۲، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- خدایاری فرد، محمد و همکاران(در دست چاپ)، مبانی روانشناسی اسلامی .
- کاویانی، محمد(در دست چاپ) روان‌شناسی اسلامی با رویکرد تاسیسی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، و بنیاد صدرا.
- Younos, Farid(2017) *Principles of Islamic Psychology*, Author House.
- IndianaAisha Utzp, DR.(2011) *psychology From the Islamic Perspective*, International Islamic Population House.
- Husain,Akbar (2018)*Applied Islamic Psychology*, Afresh Interpretation, India.
- Bakhtiar ,L. (2019) *Quranic Psychology of the Self: A Textbook on Islamic Moral Psychology* Hardcover.

مبانی روان‌شناسی اسلامی ۲ (نفس‌شناسی)

دروس پیش‌نیاز: مبانی روان‌شناسی اسلامی ۱	نظری	پیش‌نیاز	نوع واحد دوره	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: مبانی روان‌شناسی اسلامی ۲ (نفس‌شناسی) عنوان درس به انگلیسی: Foundations of Islamic Psychology 2
	عملی				
	نظری	پایه		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار ■					

هدف

شناخت موضوعات و مسائل و مطالب در باب نفس در فلسفه، کلام و عرفان اسلامی با رویکرد عقلی و حکمی و نسبت آن با روان‌شناسی

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. کلیات:

- ۱،۱. جایگاه مباحث نفس‌شناسی در فلسفه، کلام و عرفان
- ۱،۲. ضرورت بحث
- ۱،۳. پیشینه طرح مباحث متافیزیکی و الهیاتی در علوم طبیعی و انسانی
۲. نفس در حکمت اسلامی
  - ۲،۱. چیستی نفس
    - ۲،۱،۱. پیشینه بحث
    - ۲،۱،۱،۱. افلاطون
    - ۲،۱،۱،۲. ارسطو
    - ۲،۱،۲. کلام اسلامی
    - ۲،۱،۳. فلسفه اسلامی
      - ۲،۱،۳،۱. شیخ‌الرئیس
      - ۲،۱،۳،۲. شیخ اشراق و قطب شیرازی
      - ۲،۱،۳،۳. صدرالمتألهین، محقق سبزواری و حکمای معاصر
      - ۲،۱،۴. عرفان اسلامی
  - ۲،۲. تجرد و مادیت نفس در حکمت اسلامی
    - ۲،۲،۱. دیدگاه‌های مادی‌انگار (دیدگاه‌های کلامی، اهل حدیث و..)

- ۲,۲,۲. دیدگاه‌های مبتنی بر غیرفیزیکی بودن نفس (دیدگاه‌های کلامی، عرفانی و...)
- ۲,۲,۳. دیدگاه‌های ترکیبی بودن نفس از مراتب طبیعی و غیرفیزیکی
- ۲,۳. جاودانگی نفس در حکمت اسلامی
- ۲,۴. کمال و سعادت نفس در حکمت اسلامی
۳. رابطه نفس‌شناسی و روان‌شناسی (یا مناسبات‌های نفس‌شناسی و روان‌شناسی)
- ۳,۱. نسبت «نفس» در مباحث حکمی با «روان» در روان‌شناسی (گفتگوی تطبیقی)
- ۳,۲. افق‌های پیش روی روان‌شناسی متناسب با مباحث حکمی
- ۳,۲,۱. تأثیر در روش‌شناسی
- ۳,۲,۲. تأثیر در نظریه
- ۳,۲,۳. تأثیر در روش‌های تحقیق
- ۳,۲,۴. نسبت دیدگاه‌های مادی انگار و سطوح روان‌شناسی
- ۳,۲,۵. نسبت دیدگاه‌های مجردانگار و سطوح روان‌شناسی
- ۳,۲,۶. نسبت دیدگاه ترکیبی نفس و تأثیرات آن در سطوح مختلف روان‌شناسی
- ۳,۲,۷. جاودانگی نفس و تأثیر آن در سطوح مختلف روان‌شناسی
- ۳,۲,۸. کمال و سعادت نفس به مثابه اهداف عالی‌انسانی در روان‌شناسی مطلوب

توضیح

هر یک از موضوعات توسط دانش‌پژوهان انتخاب و با کمک استاد و آخرین تحقیقات در این موضوع، جمع‌آوری و سپس جمع‌بندی شده و در کلاس ارائه می‌گردد.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
-	-	-	+

منابع

- عبودیت، رسول (۱۳۹۱)، درآمدی به نظام حکمت صدرایی، ج ۳، انسان‌شناسی، تهران و قم، سمت و موسسه امام خمینی .
- موسوی، هادی (۱۳۹۶)، مسئله نفس و بدن در حکمت صدرایی با نگاهی به نواخته‌گرایی، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- جمعی از پژوهشگران (۱۳۹۳)، نفس و بدن، ج ۶، قم، پژوهشگاه فرهنگ و علوم اسلامی.
- باغبان خطیبی، مهدی (۱۳۹۶)، جستارهای اعتقادی: نفس، قم، موسسه معارف اهل بیت علیهم السلام.
- حسینی، سیدحمیدرضا و هادی موسوی (۱۳۹۷)، انسان‌کنش‌شناسی صدرایی، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- حسینی، سید حمیدرضا و هادی موسوی (۱۳۹۶) انسان‌کنش‌شناسی حکیمان پیشاصدرایی، قم و مشهد، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.
- میری، محمد (۱۳۹۸)، رابطه نفس و بدن از دیدگاه ابن عربی و ملاصدرا، قم، موسسه امام خمینی.
- خامنه‌ای، سید محمد (۱۳۸۷)، روح و نفس، تهران، بنیاد حکمت اسلامی صدرا.
- حسن‌زاده آملی، حسن (۱۳۹۵)، انسان در عرف عرفان، چاپ سیزدهم، تهران، سروش.
- جراحی، سعید (۱۳۹۰)، انسان در عرفان، انسان در اندیشه مولانا، تهران، مفاخر
- یزدان‌پناه، سید یدالله (۱۳۸۹)، مبانی و اصول عرفان نظری، قم، موسسه امام خمینی.
- یزدان‌پناه، سید یدالله (۱۳۹۰)، حکمت عرفانی، قم، موسسه امام خمینی.

روش‌شناسی فهم قرآن و حدیث

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: روش‌شناسی فهم قرآن و حدیث عنوان درس به انگلیسی: The Methodology of Understanding Quran and Hadith	
	عملی				
	نظری	پایه			نظری ۱ واحد
	عملی				
	نظری	تخصصی			عملی ۱ واحد
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار □					

هدف

شناخت اجمالی روش‌های تفسیری، قواعد فهم قرآن و حدیث و نحوه استنباط قواعد روان‌شناختی از منابع اسلامی.

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. کلیات (تعریف تفسیر، تعریف فهم حدیث، ضرورت و اهمیت، پیشینه و ...)
۲. منبع‌شناسی تفسیر قرآن و حدیث؛
۳. روش‌ها و رویکردهای تفسیر قرآن و فهم حدیث؛
۴. تحلیل مفاهیم دینی (روش و مراحل مفهوم‌شناسی با تکیه بر تحلیل آیات و روایات)؛
۵. روش‌های معناشناسی در قرآن کریم؛
۶. نسبت سنتی روش‌های معناشناسی با روش‌های کیفی موجود
۷. نسبت سنتی روش فهم قرآن و حدیث با روش اجتهاد دینی
۸. شناسایی نظام میان مفاهیم از راه کشف شباهت‌ها، تمایزها، طبقه‌بندی مفاهیم و شناخت و چگونگی ارتباط آن‌ها با همدیگر در قرآن و احادیث؛
۹. چارچوب کلی برداشت معارف روان‌شناختی از قرآن و حدیث؛
۱۰. روش تک متن در منابع اسلامی؛
۱۱. روش موضوعی در منابع اسلامی؛
۱۲. روش منظومه‌ای در منابع اسلامی؛

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع:

پسندیده، عباس (۱۳۹۸)، روش فهم روانشناختی قرآن و حدیث، دانشگاه قرآن و حدیث.
بابایی، علی اکبر (۱۳۸۵)، روش‌شناسی تفسیر قرآن، تهران: انتشارات سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
مسعودی، عبدالهادی (۱۳۸۷)، روش فهم حدیث، تهران: انتشارات سمت.
پسندیده، عباس (۱۳۸۱)، بررسی نقش حدیث در پژوهش‌های روان‌شناختی، علوم حدیث، ش ۲۴، ص ۲۲۳-۲۴۰.
نجاتی، محمدعثمان (۱۳۷۷)، قرآن و روان‌شناسی، ترجمه عباس عرب، مشهد: انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی.
رجبی، محمود (۱۳۸۱)، روش تفسیر قرآن، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
طباطبایی، محمدکاظم (۱۳۹۰)، منطق فهم حدیث، قم، موسسه امام خمینی.
ایزوتسو، توشیهیکو (۱۳۷۸)، مفاهیم اخلاقی-دینی در قرآن مجید، ترجمه فریدون بدره‌ای، نشرفرزان.
شریفی، علی (۱۳۹۴)، معناشناسی قرآن در اندیشه شرق‌شناسان با تأکید بر ایزوتسو، دانشگاه ادیان و مذاهب.
پسندیده، عباس (۱۳۸۹)، اخلاق پژوهی حدیثی، سمت.
سید حمیدرضا حسنی، مهدی علی پور (۱۳۹۰)، پارادایم اجتهاد دینی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
میرزایی، احمد (۱۳۹۷)، فرآیند استنباط معنی از متن، موسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلام.
مصباح، علی، ابوترابی، علی (۱۳۹۸)، ضرورت تأسیس روان‌شناسی واحد در چارچوب رویکرد اسلامی، مجله روان‌شناسی
و دین، شماره پیاپی ۴۵، سال ۱۲، بهار، صص ۵۵-۷۲
حسین خنیفر (۱۳۹۶) «اصول و معیارهای اعتبارشناختی فهم علمی از متون اسلامی در علوم انسانی». مقاله برگزیده
چهارمین کنگره بین‌المللی علوم انسانی اسلامی، منتشر شده در فصلنامه تحقیقات بنیادین علوم انسانی، س ۳، ش ۴
(پیاپی ۹).
نورعلیزاده میانجی، مسعود (۱۳۹۷). «روش مدل‌یابی مفاهیم و سازه‌های روان‌شناختی از متون اسلامی (قرآن و حدیث)». مستخرج از رساله دکتری مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره) تحت همین عنوان. مقاله برگزیده پنجمین کنگره
بین‌المللی علوم انسانی اسلامی، منتشر شده در فصلنامه تحقیقات بنیادین علوم انسانی، س ۵، ش ۲ (پیاپی ۱۵).

روان‌سنجی مفاهیم دینی

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: روان‌سنجی مفاهیم دینی عنوان درس به انگلیسی: Psychometrics of Religious Concepts	
	عملی				
	نظری	پایه			نظری ۱ واحد عملی ۱ واحد
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار ■					

هدف

آشنایی با مبانی نظری، امکان عملی، روش‌های عینی و آسیب‌های سنجش روان‌شناختی مفاهیم دینی؛

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. تعریف، تاریخچه و ضرورت سنجش در حوزه دین؛
۲. مبانی نظری سنجش مفاهیم دینی:
  - مشروعیت؛
  - امکان سنجش مفاهیم دینی؛
۳. سنجش ملاک مرجع و هنجار مرجع:
  - ملاک‌های سنجش در دین اسلام؛
۴. تفاوت سنجش مفاهیمی دینی با سنجش‌های روان‌شناختی؛
۵. مفهومی سازی مفاهیم دینی
۶. مفهوم، سازه، نشانگر، سازمانگر؛
۷. نشانگرهای برآمده از آیات و روایات، نشانگرهای تجربی؛
۸. روایی و پایایی آزمون‌های دینداری؛
۹. آسیب‌های سنجش مفاهیم دینی: مطلوبیت اجتماعی، نشانگرهای مشترک؛
۱۰. پرسشنامه‌های موجود در حوزه دینداری و نقد آن؛
۱۱. افق‌های تازه در زمینه سنجش حوزه دینداری؛
۱۲. ملاکهای نقد مقیاسهای دینی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع:

- سالاری فر، محمدرضا؛ آذربایجانی، مسعود و رحیمی نژاد، عباس (۱۳۸۴). مبانی نظری مقیاسهای دینی: گزیده مقالات همایش مبانی نظری و روان‌سنجی مقیاسهای دینی. قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه؛ تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- میردریگوندی (۱۳۸۹)، عقل دینی و هوش روان‌شناختی، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
- آذربایجانی، مسعود (۱۳۸۲)، تهیه و ساخت آزمون جهت‌گیری مذهبی با تکیه بر اسلام، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- رفیعی هنر، حمید (۱۳۹۰)، «ساخت مقیاس خودمهارگری بر اساس منابع اسلامی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
- کاوایانی، محمد، موسوی، سیده‌هانی، روان‌شناسی در قرآن؛ بنیادها و کاربردها، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه ۱۳۹۵
- فولادیان مجید (۱۳۹۳). مبانی نظری و شاخص‌های سنجش دینداری در ایران: (ساخت ابزار بومی سنجش دینداری بر اساس مبانی اصول و فروع دین اسلام)، مشهد: سخن‌گستر.
- بیرامی، منصور؛ هاشمی‌نصرت‌آبادی، تورج و بهادری‌خسروشاهی، جعفر (۱۳۹۳). آزمون‌های روان‌شناختی دینداری، تهران: آوای نور.
- خدایاری فرد، محمد (۱۳۹۱)، مبانی نظری و روش‌شناسی مقیاس‌های دینداری به انضمام پرسشنامه‌های دینداری، آوای نور.
- ... رفیعی هنر، حمید، بررسی انتقادی سنج‌های روان‌شناسی اخلاق در ایران و دیگر کشورها؛ پروژه تحقیقاتی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، در دست چاپ.

Hill, Peter C. // Hood, Ralph C. (1999) Measures of religiosity, Religious Education Press.
Arndt Büssing, Measures of Spirituality/Religiosity (2018) edited, Witten/Herdecke University Germany.

روان‌شناسی اجتماعی با نگرش به منابع اسلامی

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	پیش‌نیاز	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: روان‌شناسی اجتماعی در منابع اسلامی		
	عملی					
	نظری	پایه			تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به انگلیسی: Social Psychology, In Islamic Resources
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار □						

هدف

آشنایی دانش‌پژوهان با حوزه‌ی روان‌شناسی اجتماعی در منابع اسلامی؛

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. کلیات: مفاهیم پایه، رابطه متقابل فرد و جامعه از دیدگاه اسلام؛
۲. پیشینه و مباحث روان‌شناسی اجتماعی از دیدگاه اندیشمندان اسلامی؛
۳. نقش اسلام در نهادسازی و تأثیر آن بر نهادهای اجتماعی؛
۴. اسلام و شناخت اجتماعی: روان‌بندها، منابع خطا، اسنادها و ...؛
۵. نگرش و تغییر نگرش با تأکید بر دیدگاه اسلام (مولفه‌ها، کارکردها، آثار و پیامدها)؛
۶. تصویر خود، مفهوم‌شناسی، فرایند شکل‌گیری و عوامل آن از نگاه اسلام؛
۷. جاذبه متقابل و روابط نزدیک (عشق، ازدواج، خانواده و دوستی‌ها)؛
۸. نفوذ اجتماعی از دیدگاه اسلام (عوامل، روش‌ها، بایسته‌ها و شایسته‌ها)؛
۹. توصیف، تبیین و مداخلات در رفتارهای جامعه‌گرا و رفتارهای ضد اجتماعی؛
۱۰. گروه‌ها (قواعد و قوانین اجتماعی اخلاقی در گروه‌ها)؛
۱۱. رهبری (جایگاه و ویژگی‌ها از نگاه اسلام)؛
۱۲. هم‌نوائی، انواع و علل آن از نگاه اسلام؛
۱۳. پیش‌داوری، انواع و عوامل آن در منابع اسلامی؛

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع

آذربایجانی، مسعود و دیگران. (۱۳۸۵) روان‌شناسی اجتماعی با نگرش به منابع اسلامی. قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

سالاری فر، محمدرضا و همکران (۱۳۹۶) روانشناسی اجتماعی با نگرش به منابع اسلامی، تهران و قم، سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

مصباح یزدی، محمدتقی. جامعه و تاریخ. قم: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).

مطهری، مرتضی. جامعه و تاریخ. تهران: انتشارات صدرا.

کاویانی، محمد. روان‌شناسی تبلیغات، با تأکید بر منابع دینی. قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

Badri, Malik, Cultural and Islamic Adaptation of Psychology: A Book of Collected Papers, Human Behaviour Academy, 2016

بهداشت روانی در اسلام

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	پیش‌نیاز	چون و اولاد	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: بهداشت روانی در اسلام عنوان درس به انگلیسی: Mental Health In Islamic Resources
	عملی				
	نظری	پایه		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ □ سمینار □					

هدف

آشنایی دانش‌پژوهان با مفاهیم، مؤلفه‌ها، نظریه‌ها و عوامل و موانع بهداشت و سلامت روان با تأکید بر دیدگاه اسلام؛

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. کلیات (مفهوم‌شناسی، تاریخچه، اهداف و رابطه با سایر رشته‌های علمی)؛
۲. مؤلفه‌های سلامت روان از دیدگاه روان‌شناسی و اسلام؛
۳. نظریه‌های سلامت روان؛
- الف. روان‌تحلیل‌گری ب. انسان‌گرا ج. وجودگرا د. دیدگاه‌های اجتماعی ه. دیدگاه‌های معاصر و. نظریه اسلام؛
۴. عوامل تهدیدکننده سلامت روان:
  - محرومیت؛
  - تعارض؛
  - تنیدگی (استرس)؛
۵. نظریه‌های موجود در مورد عوامل تهدیدکننده سلامت روان از دیدگاه روان‌شناسی معاصر و اسلام؛
۶. تأثیر و تأثر متقابل سلامت روان و:
  - دین و دینداری؛
  - اخلاق؛
  - خانواده؛
  - تحصیل و اشتغال؛
  - حکومت و رسانه؛
  - مسائل اقتصادی؛
  - محیط زیست و محیط فیزیکی (تکنولوژی)؛
۷. معرفی نمونه‌هایی از روان‌درمان‌گری‌های مبتنی بر آموزه‌های اسلامی؛

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع

دیماتو، ام، روان‌شناسی سلامت، ترجمه محمد کاویانی و همکاران، تهران: انتشارات سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. سالاری‌فر، محمد رضا، شجاعی، محمدصادق، موسوی اصل، سیدمهدی، و دیگران، بهداشت روانی از دیدگاه اسلام، قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۸.

عطاءالله، محسن (۱۳۹۳) روش‌های توان‌افزایی در سختی‌ها، دارالحدیث

رفیعی هنر، حمید (۱۳۹۵)، روانشناسی مهار خویشتن با نگرش اسلامی، موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی.

Rosmarin, D. H., & Koenig, H. G. (Eds.). (2020). Handbook of spirituality, religion, and mental health. Academic Press.

سر فصل‌هاي دروس اختياري

روش تحقیق پیشرفته

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	پیش‌نیاز	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: روش تحقیق پیشرفته		
	عملی					
	نظری	پایه			تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به انگلیسی: Advanced Research Methods
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار □						

هدف

توسعه و تعمیق دانش‌های ضروری و کسب مهارت‌های اساسی برای برنامه‌ریزی، اجرا، گزارش و ارزیابی پژوهش‌های روان‌شناختی به ویژه در حوزه روان‌شناسی اسلامی؛

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. ماهیت پژوهش روان‌شناختی؛
۲. رویکردهای عمده پژوهش روان‌شناختی؛
۳. مبانی فلسفی و ارزیابی رویکردهای پژوهشی و ارزیابی آنها (بویژه از دیدگاه اسلامی)؛
۴. برنامه‌ریزی پژوهش روان‌شناختی؛
۵. راهبردهای پژوهش‌های کمی؛
۶. طرح‌های پژوهشی عمده و ارزیابی آنها؛
۷. آسیب‌شناسی مراحل پژوهش روان‌شناختی؛
۸. فنون تأمین انواع روایی پژوهش؛
۹. نمونه‌برداری: مفاهیم اساسی، روش‌های پیشرفته نمونه‌گیری و پیش‌فرض‌های آنها؛
۱۰. مهارت‌های کاربرد نرم‌افزارهای پیشرفته جهت توصیف و تحلیل داده‌های کمی؛
۱۱. رویکرد کیفی در پژوهش‌های روان‌شناختی؛
۱۲. سنت‌های پژوهش کیفی؛
۱۳. راهبردهای نمونه‌گیری در پژوهش کیفی؛
۱۴. شیوه‌های جمع‌آوری و تحلیل داده‌های کیفی؛
۱۵. آشنایی با نرم‌افزارهای تحلیل داده کیفی
۱۶. اعتبار و ارزیابی کیفیت در پژوهش کیفی؛
۱۷. کاربرد پژوهش‌های کیفی در مطالعات روان‌شناسی اسلامی؛
۱۸. مهارت‌های تدوین گزارش پژوهش؛

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع

- هومن، حیدرعلی، شناخت روش علمی در علوم رفتاری، تهران: انتشارات سمت.
- کرلینجر، ف.ن.، مبانی پژوهش در علوم رفتاری (جلد ۱ و ۲)، ترجمه حسن پاشا شریفی و جعفر نجفی‌زند، تهران: انتشارات آوای نور.
- گال، مردیت و دیگران، روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روان‌شناسی (جلد ۱ و ۲)، ترجمه نصر اصفهانی و همکاران، تهران: انتشارات سمت و دانشگاه شهید بهشتی.
- ویلیگ، کارلا (۱۳۹۷)، درآمدی بر پژوهش کیفی در روانشناسی، ترجمه حمید خانی پور و همکاران، دانشگاه خوارزمی.
- اسمیت، جانانان (۱۳۹۴)، روان‌شناسی کیفی: راهنمای عملی برای روش‌های تحقیق، ترجمه زینب میهن دوست، نشر ساوان.
- محمدی، بیوک، درآمدی بر روش تحقیق کیفی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- محمدپور، احمد، روش تحقیق کیفی ضد روش (منطق و طرح در روش‌شناسی کیفی)، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.

- Bart L. Weathington, Christopher J. L. Cunningham, David J. Pittenger. (2010). Research Methods for the Behavioral and Social Sciences. New Jersey, Wiley.
- John J. Shaughnessy, Eugene B. Zechmeister, Jeanne S. Zechmeister. (2006). Research Methods in Psychology. McGraw-Hill.
- Todd, Z., Nerlich, B., Clarke, D. D., & McKeown, S. (Eds.). (2004). Mixing methods in psychology: The integration of qualitative and quantitative methods in theory and practice. Psychology Press.
- Frost, N. (2011). Qualitative research methods in psychology: Combining core approaches. McGraw-Hill Education (UK).

آمار استنباطی پیشرفته

دروس پیش‌نیاز: آمار توصیفی	نظری	جبرانی	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: آمار استنباطی پیشرفته عنوان درس به انگلیسی: Advanced Inferential Statistics
	عملی				
	نظری	پایه		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی عملی: دارد □ ندارد □ سفر علمی □ کارگاه □ آزمایشگاه □ سمینار □					

هدف

آشنایی با طبقه‌بندی روش‌های آماری به تناسب پژوهش‌های مرتبط و متون استنباط آماری؛ و توانایی بکارگیری روش‌های آماری در تحلیل داده‌ها و استفاده از نرم‌آفزار SPSS.

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. کلیات: چستی آمار استنباطی و تمایز آمار استنباطی از آمار توصیفی؛
۲. اصول و قواعد احتمالات: مفاهیم اساسی احتمالات، آنالیزهای ترکیبی و توزیع احتمال دو جمله‌ای؛
۳. استنباط آماری: برآورد، آزمون فرضیه، آزمون‌های مقایسه میانگین‌ها، آزمون‌های مقایسه نسبت، آزمون واریانس و مفروضه‌ها؛
۴. تحلیل داده‌های مسائل دو متغیری:
  - آزمون‌های پارامتریک: آزمون t و Z برای معناداری همبستگی پیرسون، فاصله اعتماد.
  - آزمون‌های غیرپارامتریک: آزمون معناداری همبستگی اسپیرمن و تطابق کندال، آزمون همخوانی χ^2 دو.
۵. تحلیل داده‌های مسائل تجربی و شبه تجربی:
  - آزمون t دو نمونه مستقل
  - تحلیل واریانس یک راهه
  - آزمون t و F برای مقایسه؛ و آزمون‌های تعقیبی
  - آزمون غیرپارامتریک: آزمون U مان-ویتنی، تحلیل واریانس رتبه‌ای، آزمون کروسکال-والیس
  - آزمون همگونی χ^2 دو، کالموگروف-اسمیرونف
۶. تحلیل داده‌های مجموعه اندازه‌های وابسته:
  - آزمون t برای دو نمونه وابسته
  - غیرپارامتریک: آزمون ویلکاکسون، آزمون فریدمن
  - آزمون مک‌نمار، آزمون کوکران
۷. آشنایی با برخی تحلیل داده‌های چند متغیری:
  - رگرسیون چند متغیری
  - تحلیل واریانس چند عاملی

- o تحلیل مسیر
- o مدل یابی آماری

۸. کامپیوتر و آمار: آشنایی با نرم افزار SPSS، شیوه واردکردن اطلاعات، توصیف و تحلیل اطلاعات و تفسیر برون دادها؛

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون های نهایی	پروژه
	+	آزمون های نوشتاری +	
		عملکردی	

منابع اصلی: ندارد

منابع فرعی

هومن، حیدرعلی، استنباط آماری در پژوهش رفتاری،
 جین، گلاس و جلین سی، استنلی، روش های آماری در تعلیم و تربیت و روان شناسی (جلد ۲)، ترجمه مهتاش اسفندیاری
 و جمال عابدی،
 فرگوسن، جرج ا. و تاکانه، یوشیو، تحلیل آماری در روان شناسی و علوم تربیتی، ترجمه علی دلاور و سیماک نقش بند،
 میرز، لاورنس، و دیگران (۱۳۹۱)، پژوهش چندمتغیری کاربردی، ترجمه حسن پاشا شریفی و همکاران، رشد.

روانشناسی تحولی از منظر اسلام

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	پیش نیاز	روانشناسی تحولی	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: روانشناسی تحولی از منظر اسلام عنوان درس به انگلیسی: Developmental Psychology In Islamic Resources
	عملی				
	نظری	پایه		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار □					

هدف

آشنایی با مبانی، اصول و مراحل تحول (رشد) از دیدگاه اسلام و بررسی و نقد نظریه‌های رشد؛

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. مفاهیم، قلمرو و اصول تحول در منابع اسلامی؛
۲. عوامل مؤثر بر تحول در منابع اسلامی (محیط، وراثت، تعامل و اراده)؛
۳. بررسی و نقد نظریه‌های روان‌شناسی تحول؛
۴. فرایند تحول در منابع اسلامی؛
۵. ابعاد تحول (بدنی، عاطفی - هیجانی، شناختی و معنوی)، در منابع اسلامی؛
۶. نقش دین در تحول ابعاد روان‌شناختی انسان (بدنی، هیجانی، اجتماعی، شناختی، اخلاقی و معنوی)؛
۷. استلزامات تربیتی تحول؛

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع

- بی ریا، ناصر و دیگران، روان‌شناسی رشد با نگرش به منابع اسلامی، تهران: انتشارات سمت.
 باهنر، ناصر، آموزش مفاهیم دینی همگام با روان‌شناسی رشد، تهران: انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی.
 میردردریکوندی (۱۳۸۹)، عقل دینی و هوش روان‌شناختی، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
 قریشی‌راد، فخرالسادات، دیدگاه اسلام در روان‌شناسی رشد، تبریز: انتشارات اصرار.
 نوذری، محمود (۱۳۹۷)، روان‌شناسی تحول دینداری، سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
 علم الهدی، جمیله (۱۳۹۸)، نظریه اسلامی رشد انسان، دانشگاه شهید بهشتی.

Ahmed, Musa, Developmental Psychology: An Islamic Perspective, Triumph Publishing Company (Nig) Limited, 1998

Granqvist, P. (2020). Attachment in religion and spirituality: A wider view. Guilford Publications.

انسان‌شناسی از دیدگاه اسلام و روانشناسی

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	پیش‌نیاز	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: انسان‌شناسی از دیدگاه اسلام و روانشناسی		
	عملی					
	نظری	پایه			تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به انگلیسی: Anthropology In Islam & Psychology
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار □						

هدف

آشنایی با مبانی و مسائل انسان‌شناسی در اسلام و تطبیق آن با سایر مکتب‌ها در روان‌شناسی؛

سرفصل یا روئس مطالب

۱. کلیات (مفهوم‌شناسی، ضرورت، رابطه انسان‌شناسی با الهیات، اخلاقیات و حقوق)؛
۲. روش‌شناسی در انسان‌شناسی؛
۳. رابطه انسان‌شناسی با روان‌شناسی؛
۴. انسان‌شناسی از نگاه مکتب‌های روان‌شناسی؛
۵. رابطه روان و بدن؛
۶. تفاوت ماهوی انسان و حیوان؛
۷. بررسی دیدگاه اومانیسم؛
۸. چالش فطرت، طبیعت و تربیت درس انسان؛
۹. ابعاد انسان از نگاه منابع اسلامی و روان‌شناسی؛
۱۰. ویژگی‌های انسان (نیازهای انسان، اراده انسان، تحول و تعالی، ارزشمندی انسان، ابدیت انسان و ...)

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع

- مصباح یزدی، آیت‌الله محمدتقی، معارف قرآن، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
 نصری، عبدالله، مبانی انسان‌شناسی در قرآن، انتشارات جهاد دانشگاهی.
 مطهری، مرتضی، فطرت، (مجموعه آثار، ج. ۴)، انتشارات صدرا.
 رجبی، محمود؛ انسان‌شناسی؛ قم: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
 واعظی، احمد؛ انسان از دیدگاه اسلام، قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
 حسن زاده آملی، حسن، انسان و قرآن، تهران: انتشارات الزهراء.
 محمدی ریشه‌ری، محمد (۱۳۸۷) انسان‌شناسی از منظر قرآن و حدیث، قم، دارالحدیث.

انگیزش و هیجان در منابع اسلامی

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	پیش نیاز	تعداد واحد: ۲/۵	عنوان درس به فارسی: انگیزش و هیجان در منابع اسلامی		
	عملی					
	نظری	پایه			تعداد ساعت: ۴۸	عنوان درس به انگلیسی: Motivation and Emotion In Islamic Resources
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار □						

هدف

آشنائی با مفاهیم، انواع و سلسله مراتب انگیزه‌های انسان در چارچوب روان‌شناسی اسلامی؛

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. مفهوم‌شناسی انگیزه و واژه‌های نزدیک به آن در متون اسلامی: (حث، بعث، حب، بغض، ...)
۲. انواع انگیزه‌ها از دیدگاه اسلام: (زیستی، روانی، معنوی و متعالی و ...)
۳. انگیزه‌های فیزیولوژیک از دیدگاه اسلام: (گرسنگی، تشنگی، تنفس، جنسی، خواب و ...)
۴. انگیزه‌های متعالی از دیدگاه اسلام: (نیاز به محبت، عزت نفس، خود شکوفائی و ...)
۵. سلسله مراتب انگیزه‌های معنوی از دیدگاه اسلام: (نیاز وجود معنوی، ایمنی جوئی معنوی، خدادوستی، کرامت نفس، خودشکوفائی معنوی و ...)
۶. خاستگاه و عوامل موثر بر انگیزه‌ها (شامل: اراده، هوای نفس، بافت‌های بیولوژیک، شیطان و مشیت الهی و ...)
۷. جایگاه و اهمیت عواطف و هیجان‌ها (نقش عواطف در زندگی، در دینداری، در رفتار و ...)
۸. انواع و مصادیق هیجان‌ها و عواطف از دیدگاه اسلام: (هیجان‌هایی مثل، خشم، ترس، غم، شادی، و عواطفی مثل تکبر و تواضع، امید و ناامیدی، شکر، انتقام و کینه، احترام، حسادت، نفرت، محبت، توکل، اعتماد و ...)

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع

شجاعی، محمد صادق، روان‌شناسی انگیزش و هیجان با نگرش به منابع اسلامی، قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. البستانی، محمود، دراسات فی علم النفس الاسلامی، (جلد ۱ و ۲)، بیروت: دارالبلاغه.
 نجاتی، محمدعثمان، قرآن و روان‌شناسی، ترجمه عباس عرب، مشهد: انتشارات بنیاد پژوهش‌های اسلامی.
 کاویانی، محمد، پناهی، علی احمد (۱۳۹۵)، روان‌شناسی درقرآن؛ مفاهیم و آموزه‌ها، قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
 عاطف الزین، سمیح (۱۴۱۱ق)، علم النفس: معرفة النفس الانسانیة فی الكتاب و السنّة، بیروت: دارالکتب اللبنانی.
 رفیعی هنر، حمید (۱۳۹۵)، روان‌شناسی مهار خویشتن با نگرش اسلامی، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی،
 رفیعی هنر، حمید (۱۳۹۸)، درآمدی بر روان‌شناسی آرزوها بر اساس منابع اسلامی، قم: پژوهشگاه قرآن و حدیث.
 Aisha Utzp, DR., (2011) psychology From the Islamic Perspective, International Islamic Population House
 Corrigan, J. (Ed.). (2008). The Oxford handbook of religion and emotion. OUP USA.

آسیب‌شناسی روانی با نگرشی به منابع اسلامی

دروس پیش‌نیاز: آسیب‌شناسی روانی	نظری	پیش‌نیاز	روان‌شناسی	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: آسیب‌شناسی روانی با نگرشی به منابع اسلامی عنوان درس به انگلیسی: Psychopathology In Islamic Resources
	عملی				
	نظری	پایه		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار □					

هدف

آشنایی دانش‌پژوهان با مفاهیم، الگوها، مبانی و معیارهای طبقه‌بندی اختلالات روانی براساس دیدگاه اسلام؛

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. کلیات: مفهوم‌شناسی آسیب‌شناسی روانی در منابع اسلامی و امکان‌سنجی آن؛
۲. مبانی نظری اختلالات روانی براساس دیدگاه اسلام؛
۳. ملاک‌های بهنجار و نابهنجار از دیدگاه اسلام؛
  - رابطه گناه با اختلالات روانی
  - رابطه رذایل اخلاقی با اختلالات روانی
۴. طبقه‌بندی اختلالات روانی براساس دیدگاه اسلام؛
۵. نشانه‌شناسی آسیب‌های روانی از دیدگاه اسلام و روان‌شناسی؛
۶. سبب‌شناسی آسیب‌های روانی از دیدگاه اسلام و روان‌شناسی؛

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع

- منطقی، مرتضی. سبب‌شناسی و درمان بیماری‌های روانی در قلمرو اسلامی. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- ابوترابی، علی. نقد ملاک‌های بهنجاری در روان‌شناسی با نگرش به منابع اسلامی. قم: انتشارات موسسه امام‌خمینی (ره).
- نارویی نصرتی، رحیم (۱۳۹۵)، نظریه خود یابی اسلامی در درمان وسواس، قم: انتشارات موسسه امام خمینی (ره).
- کجباف، محمدباقر (۱۳۸۹)، روان‌شناسی رفتار جنسی؛ نظریه‌ها و دیدگاه‌ها، تهران: نشر روان.
- البستانی، محمود، دراسات فی علم النفس الاسلامی، (جلد ۱ و ۲)، بیروت: دارالبلاغه.
- Martin, Mike, W., (2006) From Morality to Mental Health: Virtue and Vice in a Therapeutic Culture, Oxford University Press

نظریه‌های روان‌درمانی در منابع اسلامی

دروس پیش‌نیاز: آسیب‌شناسی روانی در منابع اسلامی	نظری	پیش‌نیاز	روان‌درمانی	تعداد واحد: ۲ تعداد ساعت: ۴۸	عنوان درس به فارسی: نظریه‌های روان‌درمانی در منابع اسلامی عنوان درس به انگلیسی: Psychotherapy Theories In Islamic Resources
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار □					

هدف

نقد و بررسی دیدگاه‌های معاصر در روان‌درمانگری و آشنایی دانش‌پژوه با مفاهیم، مبانی، اصول، الگوها و روش‌های روان‌درمانی بر اساس دیدگاه اسلام؛

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. کلیات (مفهوم‌شناسی، اهداف، قلمرو و تاریخچه روان‌درمانی در منابع اسلامی)؛
۲. مبانی نظری روان‌درمانی بر اساس منابع اسلامی؛
۳. اصول و روش‌های روان‌درمانگری بر اساس منابع اسلامی؛
۴. بررسی و نقد نظریه‌های عمده روان‌درمانی در منابع اسلامی:
  - زیستی؛
  - رفتاری؛
  - تحلیلی؛
  - انسان‌گرایی؛
۵. روان‌درمانی از منظر اندیشمندان اسلامی
۶. مناسبات دین، معنویت و روان‌درمانی؛
۷. بررسی و نقد نظریه‌های روان‌درمانی معنوی- مذهبی:
  - روان‌درمانگری‌های مسیحی؛
  - روان‌درمانگری‌های شرقی؛
  - روان‌درمانگری‌های معنویت‌گرا؛
۸. آشنایی با اصول کلی طراحی مداخلات دینی
۹. معرفی نمونه‌هایی از روان‌درمانگری‌های مبتنی بر آموزه‌های اسلامی؛

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع

- جان‌بزرگی، مسعود، غروی، سیدمحمد (۱۳۹۵)، اصول روان‌درمانگری و مشاوره با رویکرد اسلامی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- منطقی، مرتضی، آسیب‌شناسی و درمان بیماری‌های روانی در قلمرو اسلامی، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- شریفی‌نیا، محمد حسین (۱۳۹۲)، الگوهای روان‌درمانی یکپارچه با معرفی درمان یکپارچه توحیدی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- ناروئی‌نصرتی، رحیم (۱۳۹۵)، نظریه خودیابی اسلامی در درمان وسواس، قم: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
- شجاعی، محمد صادق (۱۳۸۸)، درآمدی بر روان‌شناسی تنظیم رفتار با رویکرد اسلامی، قم: موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث.
- جان‌بزرگی، مسعود، غروی، سیدمحمد (۱۳۹۵)، نظریه‌های نوین روان‌درمانگری و مشاوره (اصول، فنون و مطابقت‌های فرهنگی)، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- جان‌بزرگی، مسعود، نوری، ناهید (۱۳۹۴)، نظریه‌های بنیادین روان‌درمانگری و مشاوره، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه با همکاری انتشارات سمت.
- جان‌بزرگی، مسعود (۱۳۹۸)، درمان چندبعدی معنوی: یک رویکرد خداسو برای مشاوره و روان‌درمانگری، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- صادقی سرشت، علی (۱۳۹۸)، تدوین مداخلات روانشناختی (مراحل و شیوه تدوین)، موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث.
- Awaad, R., & Ali, S. (2015). Obsessional Disorders in al-Balkhi's 9th century treatise: Sustenance of the Body and Soul. *Journal of Affective Disorders*, 180, 185-189.
- Awaad, R., & Ali, S. (2016). A modern conceptualization of phobia in al-Balkhi's 9th century treatise: Sustenance of the Body and Soul. *Journal of Anxiety Disorders*, 37,
- Badri, M. (2013). *Abu Zayd al-Balkhi's sustenance of the soul: The cognitive behavior therapy of a ninth century physician*. London: International Institute of Islamic Thought.
- Hussein Rassool, G., *Islamic counselling : an introduction to theory and practice*, Routledge: Taylor & Francis Group, 2016
- Rosmarin, D. H., & Koenig, H. G. (Eds.). (2020). *Handbook of spirituality, religion, and mental health*. Academic Press.

روان‌شناسی اخلاق با نگرش به منابع اسلامی

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	پیش‌نیاز	روان‌شناسی اخلاق	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: روان‌شناسی اخلاق با نگرش به منابع اسلامی عنوان درس به انگلیسی: Moral Psychology In Islamic Resources
	عملی				
	نظری	پایه		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
عملی					
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار □					

هدف

آشنایی دانش‌پژوهان با حوزه روان‌شناسی اخلاق در منابع اسلامی؛

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. کلیات: مفهوم‌شناسی، تاریخچه، کاربردها، مفهوم‌شناسی؛
۲. رویکردهای مختلف به روان‌شناسی اخلاق؛
۳. روش پژوهش و ابزارهای سنجش در روان‌شناسی اخلاق؛
۴. منابع رفتارهای اخلاقی:
  - استدلال اخلاقی و قضاوت اخلاقی؛
  - هیجانات اخلاقی؛
  - شخصیت و هویت اخلاقی؛
۵. فضائل اخلاقی از نگاه روان‌شناسی مثبت:
  - ابعاد؛
  - تحول؛
۶. اسلام و پرورش فضایل اخلاقی:
  - ریشه‌ها و عوامل روان‌شناختی فضائل اخلاقی از نظر اسلام؛
  - نگاه اندیشمندان مسلمان به فضائل و رذائل اخلاقی؛
۷. موانع رفتارهای اخلاقی از نگاه روان‌شناسی و اسلام؛
۸. آشنایی با سنجه‌های روان‌شناسی اخلاق

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

- موسوی اصل، سیدمهدی، آذربایجانی، مسعود، علیزاده، سیدمهدی، و دیگران (۱۳۹۵)، روان شناسی اخلاق، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- جهانگیرزاده، محمدرضا و همکاران (در دست چاپ) روانشناسی اخلاق، قم، موسسه امام خمینی.
- نصیری، منصور (۱۳۸۴) جستارهایی در روانشناسی اخلاق، قم، دفتر نشر معارف.
- کیلن، ملانی و اسمتانا، جودیت. رشد اخلاقی. ترجمه محمدرضا جهانگیرزاده قمی و همکاران. قم: انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- کدیور، پروین. روان شناسی اخلاق. تهران: انتشارات آگاه.
- رفیعی هنر، حمید (۱۳۹۵)، روان شناسی مهار خویشتن با نگرش اسلامی، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
- رفیعی هنر، حمید، (در دست چاپ) بررسی انتقادی سنجه های روانشناسی اخلاق در ایران و دیگر کشورها؛ پروژه تحقیقاتی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

- Sinnott-Armstrong, Walter, Moral psychology, Massachusetts Institute of Technology, 2008:
- v. 1. The evolution of morality: adaptations and innateness
  - v. 2. The cognitive science of morality: intuition and diversity
  - v. 3. The neuroscience of morality: emotion, disease, and development.
2. Miller, Christian B., Character and Moral Psychology, Oxford University Press, 2014
- Voyer, B. G., & Tarantola, T. (Eds.). (2017). Moral Psychology: A Multidisciplinary Guide. Springer.
- Brand, C. (2016). Dual-process theories in moral psychology. Wiesbaden: Springer.
- Bakhtiar, Laleh, Quranic Psychology of the Self: A Textbook on Islamic Moral Psychology Hardcover – July 15, 2019

روان‌شناسی دین و نقد آن

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	پیش‌نیاز	دین و تاریخ	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: روان‌شناسی دین و نقد آن عنوان درس به انگلیسی: Psychology of Religion
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار □					

هدف

آشنایی دانش‌پژوهان با نظریه‌ها و تحقیقات روان‌شناختی دینداری از دیدگاه منابع دینی؛

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. مفهوم‌شناسی روان‌شناسی دین؛
۲. تاریخچه شکل‌گیری روان‌شناسی دین و جریان‌های معاصر؛
۳. نظریه‌های روان‌شناسی دین از نگاه روان‌شناسی و اسلام؛
۴. پایه‌های زیستی روان‌شناسی دین؛
۵. روش‌شناسی در روان‌شناسی دین و سنجش سازه‌های دینی؛
۶. مسائل روان‌شناسی دین (تحول دینداری، ابعاد اجتماعی دینداری و تجربه دینی - عرفانی)؛
۷. مناسبات دین و معنویت؛
۸. آثار و پیامدهای دینداری در زندگی انسان؛

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع

- وولف، دیوید، روان‌شناسی دین، ترجمه دهقان، تهران: انتشارات رشد.
- اسپیلکا، برنارد و همکاران، روان‌شناسی دین، ترجمه محمد دهقان. تهران: انتشارات رشد.
- آذربایجانی، مسعود، موسوی اصل، سیدمهدی (۱۳۹۵)، درآمدی بر روان‌شناسی دین، چاپ دوازدهم، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و همکاری سمت.
- جیمز ام‌نلسون (۱۳۹۵)، روان‌شناسی، دین و معنویت، ترجمه امیرقربانی و مسعود آذربایجانی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- آذربایجانی، مسعود (۱۳۹۰)، روان‌شناسی دین از دیدگاه ویلیام جیمز، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- Paloutzian, R. F. (2016). Invitation to the psychology of religion. 3th. Guilford Publications.
- Stausberg, M., & Engler, S. (Eds.). (2016). The Oxford handbook of the study of religion. Oxford University Press.

روانشناسی مثبت‌گرا با نگرش به منابع اسلامی

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	پوشه واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: روانشناسی مثبت‌گرا		
	عملی						
	نظری	پایه				تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به انگلیسی: Positive Psychology
	عملی						
	نظری	تخصصی					
	عملی						
	نظری	اختیاری					
	عملی						
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار □							

هدف

شناخت اهداف، مفاهیم و کاربردهای نظری و درمانی روانشناسی مثبت‌گرا؛ نقد آن، و معرفی رویکرد اسلامی

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. کلیات (تعاریف، معیارها، ضرورت و اهمیت، پیشینه و ...)
۲. مبانی نظری روانشناسی مثبت‌گرا و نقد آن با مبانی اسلامی
۳. فضیلتها و توانمندیها در روانشناسی مثبت‌گرا
۴. توانمندی‌های مثبت در رویکرد اسلامی
۵. انواع زندگی در رویکرد اسلامی:
  - رویکرد لذت‌گرا در برابر رویکرد سعادت‌گرا
۶. رویکرد هدف‌گرا برای زندگی خوب:
  - پیش‌فرض‌های رویکرد هدف‌گرا
  - سازوکار زندگی خوب
۷. مداخلات مثبت در روانشناسی مثبت‌گرا
۸. مداخلات مثبت با رویکرد اسلامی:
  - مبانی نظری مداخله‌ها
  - معرفی مداخله‌ها

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان‌ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع

کار، آلن، روان‌شناسی مثبت، ترجمه شریفی و همکاران، تهران: سخن.

هفرن، کیت و بونیول، ایلونا، درس‌نامه روان‌شناسی مثبت‌نگر: نظریه‌ها، پژوهش‌ها و کاربردها، ترجمه محمدتقی تیبک و محسن زندی، قم: انتشارات دارالحدیث.

رفیعی هنر، حمید، عباسی، مهدی، اصول مشاوره و روان‌درمانگری مثبت گرا بر اساس منابع اسلامی، پژوهشگاه قرآن و حدیث، (زیر چاپ)

پسندیده، عباس (۱۳۹۵) الگوی اسلامی شادکامی در روانشناسی مثبت‌گرا، قم، دارالحدیث.

عبدی، حمزه (۱۳۹۱) سعادت و شادکامی، دارالحدیث.

خطیب، سیدمهدی (۱۳۹۱) شادی و شادکامی، دارالحدیث.

عباسی، مهدی (۱۳۹۱) لذت و شادکامی، دارالحدیث.

محمدی ریشه‌ری، محمد (۱۳۹۱) الگوی شادی از منظر قرآن و حدیث، دارالحدیث.

Joseph, Stephen, Positive Psychology in Practice: Promoting Human Flourishing in Work, Health, Education, and Everyday Life, Second Edition, John Wiley & Sons, Inc. 2015

Hussein Rassool, G., Islamic counselling : an introduction to theory and practice, Routledge: Taylor & Francis Group, 2016

Bishop, M. A. (2015). The good life: Unifying the philosophy and psychology of well-being. Oxford University Press, USA.

روان‌شناسی شخصیت با نگرش به منابع اسلامی

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	پیش‌نیاز	روان‌شناسی	تعداد واحد: ۲ تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: روان‌شناسی شخصیت با نگرش به منابع اسلامی عنوان درس به انگلیسی: Psychology of personality, In Islamic Resources
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒ آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐					

هدف

آشنایی با مبانی، اصول نظری، و مدل‌های شخصیت از دیدگاه اسلام

سرفصل یا رؤوس مطالب

- ۱ تعریف و ماهیت شخصیت
- ۲ مفروضه‌های اساسی مربوط به ماهیت انسان از نگاه اسلام
- ۳ مفاهیم مرتبط با شخصیت (نفس، قلب، شاکله، فطرت)
- ۴ تاریخچه و پیشینه روان‌شناسی شخصیت در نگاه اندیشمندان مسلمان
- ۵ رشد و تحول شخصیت بر اساس منابع اسلامی
- ۶ عوامل و فرایندهای موثر بر شخصیت:
  - عوامل زیستی (وراثت، مزاج، طینت)
  - عوامل محیطی
  - عوامل معنوی
- ۷ ساختار شخصیت بر اساس منابع اسلامی
- ۸ الگوهای شخصیت (شخصیت بهنجار و نابهنجار)
- ۹ آسیب‌شناسی شخصیت از دیدگاه اسلام
- ۱۰ سنجش و اندازه‌گیری شخصیت از دیدگاه اسلام

منابع

بشیری، ابوالقاسم، حیدری، مجتبی، روان‌شناسی شخصیت: نظریه‌های شخصیت با نگرش به منابع دینی، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۹۶

شجاعی، محمدصادق، روان‌شناسی شخصیت با رویکرد اسلامی، پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی (ص)، (زیر چاپ)
شجاعی، محمدصادق، شخصیت از دیدگاه صفات: نظریه‌های روانشناختی و اسلامی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، (زیر چاپ)

بشیری، ابوالقاسم، الگوی انسان کامل با رویکردی روان‌شناختی، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۹
شجاعی، محمدصادق، حیدری، مجتبی (۱۳۸۹)، نظریه‌های انسان سالم با نگرش به منابع اسلامی، قم: انتشارات موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره).

شریفی‌نیا، محمدحسین، چهره‌جان: خودشناسی با رویکرد یکپارچه توحیدی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۵
عبدی، حمزه (۱۳۹۵) بررسی و تحلیل روایات مکارم الاخلاق، دارالحدیث.

رفیعی هنر، حمید (۱۳۹۸) درآمدی بر روان‌شناسی آرزوها بر اساس منابع اسلامی، قم: پژوهشگاه قرآن و حدیث.
العانی، نزار (۱۳۹۸)، الشخصیه الانسانیه فی التراث الاسلامی، بیروت: المعهد العالمی للفکر الاسلامی.
شادیه احمد التل (۲۰۰۶) الشخصیه من منظور نفسی اسلامی، اردن: دار الكتاب الثقافی.

Haque, Amber, Mohamed, Yasien, *Psychology of Personality: Islamic Perspectives*, Cengage Learning Asia, 2009

Dasti, R., & Sitwat, A. (2014). Development of a multidimensional measure of Islamic spirituality (MMS). *Journal of Muslim Mental Health*, 8(2), 47-67

Ismail, N. A. H., & Tekke, M. (2015). Development and Initial Validation of Integrated Islamic, Personality. *Advance in Environmental Biology*, 9(18), 163–171.

8- Smither, R., & Khorsandi, A. (2009). The implicit personality theory of Islam, *Psychology of Religion and Spirituality*, 1(2), 81–96.

علم دینی

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: علم دینی		
	عملی					
	نظری	پایه			تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به انگلیسی: Religious Science
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					
آموزش تکمیلی: دارد □ ندارد ■ آزمایشگاه □ کارگاه □ سفر علمی □ سمینار □						

هدف

آشنایی دانش پژوهان با ماهیت علم دینی، مبانی، فرایندها و روش های توسعه علم دینی؛

سرفصل یا رؤوس مطالب

۱. منابع شناخت، تحول مفهوم علم و شاخه های علوم؛
۲. تعریف، هدف، قلمرو، و ویژگی های روش علمی؛
۳. قلمرو و زبان دین؛
۴. رابطه علم و دین؛
۵. ضرورت و امکان علم دینی؛
۶. رویکردهای مختلف به علم دینی؛
۷. مبانی علم دینی؛
۸. روش های بهره گیری از متون دینی در علوم انسانی؛
۹. بررسی و نقد ادله موافقان و مخالفین علم دینی
۱۰. نظریه ها و دیدگاه ها در علم دینی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	تحقیق (پروژه)
+	+	+	+

منابع اصلی: ندارد

منابع فرعی

- مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۹۲) رابطه علم و دین، قم: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
 بستان، حسین (۱۳۹۰ و ۱۳۸۴)، گامی به سوی علم دینی ۱ و ۲، قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
 باقری، خسرو (۱۳۸۱)، هویت علم دینی، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
 گلشنی، مهدی (۱۳۷۷) از علم سکولار تا علم دینی، تهران: انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

پارسانیا، حمید، علم سکولار و علم دینی، قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

جوادی آملی، عبدالله (۱۳۷۷) شریعت در آینه معرفت، قم: انتشارات مؤسسه أسراء.

موحد ابطهی، سید محمدتقی (۱۳۹۵) تحلیلی بر اندیشه‌های علم دینی در جهان اسلام، قم، نشر المصطفی.

حسنی، سید حمیدرضا و همکاران (۱۳۸۵) علم دینی، دیدگاه‌ها و ملاحظات، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

خسروپناه، عبدالحسین (۱۳۹۳) علم دینی، تهران، دانشگاه علامه طباطبایی.

عباس‌نژاد، محسن (۱۳۹۴) علم دینی: به ضمیمه نظریه الگوی سنجش فراگیر در علم دینی، تهران، موسسه بنیاد پژوهش‌های قرآنی حوزه و دانشگاه.

باربور، ایان (۱۳۶۲) علم ودین، ترجمه بهاء‌الدین خرمشاهی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی

باربور، ایان (۱۳۹۲) دین و علم، ترجمه پیروز فطوره چی، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.